

Tomasz Kanty
Uniwersytet Gdański

Reguły zwrotu kosztów przez pokrzywdzonego i na jego rzecz w postępowaniu przygotowawczym i pierwszoinstancyjnym

I. Profesor Stanisław Pikulski jako przedstawiciel nauki prawa karnego, jest znany każdemu, kto choć pobieżnie zajmuje się tą tematyką. Tak też było i w moim wypadku, miałem przyjemność poznać dzieła Profesora dość szybko na swojej ścieżce rozwoju naukowego, z pożytkiem dla niej. Żałuję natomiast, że miałem okazję poznać osobiście Go tak późno. A było to spotkanie bardzo miłe, ponieważ Profesor okazał się osobą niezwykle życzliwą, w rozmowie zaś znaleźliśmy szybko wspólny temat, którym okazała się, nie spodziewanie, praktyka prawa. Pamiętać należy bowiem, że Profesor wykonywał zawód radcy prawnego. Z tego tytułu stawał nie raz w sprawach karnych, właśnie po stronie pokrzywdzonych, co po części wynikało z wcześniejszych unormowań ustawowych. Tematyka, którą chcę poruszyć w niniejszym artykule nie była więc obca Profesorowi. Nauka prawa „gubi” problem kosztów procesu jako zagadnienie poślednie przy tych zasadniczych – wina, kara, prawda – praktyka jednak udowadnia raz za razem, że jednak warto zwrócić uwagę i na stronę ekonomiczną procesu.

II. „*Nie istnieje coś takiego jak darmowy obiad*” to jeden z najsłynniejszych cytatów przypisywanych Miltonowi Friedmanowi; uwaga wybitnego ekonomisty co do kosztów każdego produktu pasuje niestety również do procesu karnego. A zatem: „*Nie istnieje coś takiego jak darmowy proces karny*”. Pytanie jakie się nasuwa, to kto za ten proces zapłaci. Najczęściej czyni to Skarb Państwa, w niektórych jednak wypadkach będzie to strona procesu – oskarżony albo pokrzywdzony obierający rolę oskarżyciela. Niniejszy artykuł dotyczy reguł zwrotu kosztów procesu. Przedmiotem rozważań nie będzie więc „płacenie” kosztów – ponieważ to pojęcie odnosi się do faktycznej zapłaty – ale „zwrot” kosztów, czyli obowiązek, o którym można mówić po zakończeniu postępowania, gdy możliwa jest ocena, kto ten ciężar powinien ponieść. Nie jest przedmiotem zainteresowania niniejszego artykułu wyso-

kość kosztów (z jednym wyjątkiem, o którym później), ale zasady rządzące podziałem powstałych kosztów pomiędzy podmioty, które winny je ponieść.

Zgodnie z art. 616 k.p.k. kosztami procesu są a) koszty sądowe i b) uzasadnione wydatki stron, w tym ustanowienia w sprawie jednego obrońcy lub pełnomocnika. Kosztami sądowymi są a) opłaty i b) wydatki poniesione przez Skarb Państwa od chwili wszczęcia postępowania. Zachowania pokrzywdzonego w postępowaniu karnym jako strony (z urzędu w postępowaniu przygotowawczym, z wyboru w postępowaniu sądowym) mogą i najczęściej generują koszty procesu i to w obu odmianach. Pokrzywdzony może również zostać obciążony kosztami procesu, chociaż zdarza się to stosunkowo rzadko.

Kwestia kosztów procesu z punktu widzenia pokrzywdzonego musi być omówiona w dwóch płaszczyznach:

1. ze względu na etap postępowania:
  - a) postępowanie przygotowawcze,
  - b) postępowanie sądowe.
2. ze względu na inicjowanie (zasadniczego) postępowania sądowego:
  - a) gdy pokrzywdzony nie inicjuje tego etapu (zostaje oskarżycielem posiłkowym),
  - b) gdy pokrzywdzony inicjuje ten etap (zostaje oskarżycielem substydiarnym lub prywatnym).

III. Koszty postępowania przygotowawczego

Koszty procesowe powstałe w toku postępowania przygotowawczego są rozliczane w (zasadniczym) postępowaniu sądowym, co jednak zakłada wszczęcie tego etapu procesu, a to nie zawsze następuje ze względu na wcześniejsze umorzenie. Jeżeli proces karny kończy się na etapie postępowania przygotowawczego, to regułą jest, że pokrzywdzony:

- a) ponosi ewentualne koszty ustanowionego pełnomocnika i nie są mu one zwracane (art. 632 pkt 2 k.p.k.),
- b) otrzyma zwrot uzasadnionych wydatków związanych ze sprawą od Skarbu Państwa (art. 632 pkt 2 k.p.k.),
- c) nie ponosi żadnych opłat – w postępowaniu przygotowawczym ich nie ma, występują jedynie koszty związane z inicjacją postępowania sądowego,
- d) nie może zostać obciążony obowiązkiem zwrotu żadnych kosztów poniesionych przez Skarb Państwa.

Można więc powiedzieć, że pokrzywdzony w postępowaniu przygotowawczym bezpośrednio kosztów „sądowych” (choć trafniej byłoby określić je mianem prokuratorskich) nie generuje, a zwrot kosztów poniesionych przysługuje mu tylko w zakresie uzasadnionym, wyłączającym koszt ustanowienia pełnomocnika. Od tych reguł kodeks przewiduje wyjątki. Pokrzywdzonemu

należy się zwrot wydatków związanych z ustanowieniem pełnomocnika od podejrzanego, jeżeli (art. 632a § 2 k.p.k.):

- podejrzany skierował przeciwko sobie podejrzenie popełnienia czynu zabronionego,
  - ukrywanie się podejrzanego przyczyniło się do przedawnienia karalności zarzucanego mu czynu,
  - umorzono przeciwko podejrzanemu postępowanie na podstawie art. 11 § 1 k.p.k.,
- a od Skarbu Państwa, jeżeli przyczyny umorzenia powstały w toku postępowania, przy czym zwrot może być częściowy (art. 632b k.p.k.).

W postępowaniu przygotowawczym o kosztach decyduje prokurator albo inny organ prowadzący to postępowanie; od postanowienia w tym zakresie przysługuje zażalenie do, odpowiednio, prokuratora nadrzędnego nad prokuratorem, który wydał postanowienie, albo do prokuratora właściwego do sprawowania nadzoru nad postępowaniem przygotowawczym prowadzonym przez inny organ. Zażalenie nieuwzględnione jest kierowane do sądu (art. 626a k.p.k.).

Zwrot kosztów ustanowienia pełnomocnika może nastąpić od Skarbu Państwa w całości lub w części na rzecz pokrzywdzonego, jeżeli przesłanki umorzenia powstały w czasie trwania postępowania. Należy przez to rozumieć powstanie przesłanek po formalnym wszczęciu postępowania – wydaniu postanowienia. Może to dotyczyć przesłanek¹ wskazanych w art. 17 § 1 pkt 5, 6, 8–11 k.p.k.:

a) śmierć oskarżonego – w tym wypadku należy spojrzeć na normę inaczej; jeżeli sprawca, któremu obiektywnie można było postawić zarzut, zmarł w trakcie postępowania, to można zasądzić koszt pełnomocnika na rzecz pokrzywdzonego². Jeżeli nie żył już przed wszczęciem postępowania, to przepis stanowiący szczególną podstawę zwrotu nie znajdzie zastosowania;

b) przedawnienie karalności – stan przedawnienia musi powstać po wszczęciu postępowania i nie może być związany z ukrywaniem się podejrzanego; w tym ostatnim wypadku kosztami można obciążyć właśnie podejrze-

---

¹ Podobnie S. Steinborn, który wskazuje, iż przepis art. 632b k.p.k. *a limine* wyklucza przesłanki wskazane w art. 17 § 1 pkt 1–4, ponieważ mają one charakter materialny i istnieją w momencie samego czynu. Natomiast przesłanki pozostałe, pkt 5–11, mogą powstać przed jak i po wszczęciu postępowania. Co do pkt 7 i 9 wydaje się jednak, iż muszą one istnieć zawsze przed wszczęciem postępowania, które miałyby zostać umorzone, a inną rzeczą jest jedynie świadomość tych przesłanek; S. Steinborn, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, (red.) L. K. Parzycki, Tom II, Warszawa 2013, s. 1548.

² W tym zakresie przed wejściem w życie art. 632b k.p.k. doktryna sygnalizowała niekonstytucyjność rozwiązania ustawowego, w którym pokrzywdzony byłby pozbawiony zwrotu kosztów pełnomocnika w wypadku śmierci podejrzanego, a dalej oskarżonego; porównaj: P. Daniluk, *Prawo do sądu a zwrot wydatków z tytułu ustanowienia pełnomocnika w razie umorzenia postępowania karnego z powodu śmierci oskarżonego*, [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tyłmana*, (red.) T. Grzegorzczak, Warszawa 2011, s. 610.

nego. Kwestią wątpliwą jest zasadność zasądzania kosztów w wypadku, gdy pokrzywdzony zawiadamia organy ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa w terminie, który faktycznie uniemożliwia skuteczne skazanie sprawcy, np. na dwa miesiące przed końcem biegu terminu przedawnienia karalności. Wydaje się, że w takich wypadkach do zwrotu nie powinno dojść, szczególnie biorąc pod uwagę, iż art. 632b k.p.k. zawiera fakultatywne uprawnienie organu zasądzającego;

c) niepodleganie orzecznictwu polskich sądów karnych oraz brak wymaganego zezwolenia na ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej – można rozważać stosowanie art. 632b k.p.k. w tych wypadkach, jeśli immunitet materialny lub formalny sprawcy powstał po wszczęciu postępowania, a jednocześnie będzie obejmował czyn popełniony uprzednio;

d) inna okoliczność wyłączająca ściganie – jako przykłady można wskazać abolicję³ lub zastrzeżenie ekstradycyjne⁴, w którym państwo wydające pozwala na prowadzenie postępowania tylko co do niektórych przestępstw zarzucanych podejrzanemu.

IV. Koszty w postępowaniu sądowym zainicjowanym przez oskarżyciela publicznego

Pokrzywdzony w postępowaniu (zasadniczym) sądowym zainicjowanym przez oskarżyciela publicznego musi zgłosić swój udział jako oskarżyciel posiłkowy, aby mieć wpływ na koszty procesu; pomijam tutaj sytuację, w której pokrzywdzony nie jest oskarżycielem posiłkowym, a występuje jedynie jako świadek – przysługuje mu wtedy zwrot kosztów podróży oraz utraconego zarobku, ale jako świadkowi od Skarbu Państwa (art. 618a k.p.k. i nast.). W wypadku jednak działania oskarżyciela posiłkowego w postępowaniu sądowym nie będzie on zobowiązany do zwrotu kosztów procesu ani Skarbowi Państwa, ani oskarżonemu.

Koszty pokrzywdzonego zostaną zaś zwrócone przez:

a) oskarżonego, jeżeli został skazany (art. 627 k.p.k.), sprawa została warunkowo umorzona (art. 629 k.p.k.);

b) oskarżonego (w części albo całości) jeżeli sprawę umorzono, ale przemawiają za tym szczególne okoliczności (art. 632a § 1 k.p.k.), został uniewinniony lub sprawę umorzono, ale oskarżony skierował przeciwko sobie podejrzenie popełnienia czynu zabronionego (art. 632a § 2 pkt 1 k.p.k.), sprawę umorzono ze względu na przedawnienie karalności czynu, do czego przycy-

³ M. Kurowski, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, (red.) D. Świecki, Tom I, Warszawa 2015, s. 139.

⁴ *Ibidem*, s. 140.

niło się ukrywanie oskarżonego (art. 632a § 2 pkt 2 k.p.k.), w wypadku umorzenia absorpcyjnego⁵ (art. 632a § 2 pkt 3 k.p.k.);

c) Skarb Państwa, ale tylko w zakresie uzasadnionych wydatków, bez wydatków na pełnomocnika, jeżeli oskarżony został uniewinniony albo sprawa została umorzona (art. 632 pkt 2);

d) Skarb Państwa w pełnym zakresie, jeżeli przyczyny umorzenia powstały w toku postępowania, przy czym zwrot może być częściowy (art. 632b k.p.k.).

W wypadku spraw wielopodmiotowych (wielu oskarżonych) oskarżyciel posiłkowy występuje w jednej sprawie, ale zakres czynności i praw jakie mu przysługują jest ograniczony przez jego interes prawny – ten zaś jest wyznaczony przez występowanie przestępstw, które pokrzywdziły oskarżyciela. Jeżeli więc w hipotetycznej sprawie występuje sprawca A oskarżony o kradzież na szkodę oskarżyciela posiłkowego oraz sprawca B, oskarżony o przestępstwo fałszowania dokumentów, które nie pokrzywdziło w żadnym stopniu oskarżyciela, to chociaż w jednej sprawie występuje obu oskarżonych, potencjalny zwrot kosztów procesu może nastąpić wyłącznie od sprawcy, który pokrzywdził oskarżyciela posiłkowego. Co więcej, zwrot kosztów oskarżyciela posiłkowego jest uzależniony od tego, czy w momencie wyrokowania możemy w ogóle uznać oskarżyciela posiłkowego za „materialnie” pokrzywdzonego. Jeżeli więc zostanie skazany sprawca kradzieży samochodu, który był własnością spółki A, ale jako oskarżyciel posiłkowy został dopuszczony był prezes tej spółki (pełniący funkcję na czas popełnienia czynu), błędnie uznany za pokrzywdzonego, to zwrot kosztów dla niego od skazanego się nie należy i nie ma podstawy prawnej do zwrotu na zasadach słuszności – ponieważ podmiot występujący w ogóle nie będzie zawierał się w zbiorze podmiotów uprawnionych.

Jeżeli w sprawie występuje wielu oskarżonych, z których wszyscy swoimi czynami pokrzywdzili oskarżyciela posiłkowego, to zwrot kosztów poniesionych przez niego następuje od wszystkich, ale w częściach ustalonych przez sąd. Części te należy określić kwotowo⁶. Nie ma możliwości orzeczenia obowiązku zwrotu kosztów solidarnego; orzecznictwo w tym zakresie jest jednolite⁷. Wysokość kosztów zasądzonych od poszczególnych oskarżonych

⁵ W związku z wprowadzeniem przepisu 632a k.p.k. aktualność straciła następująca teza: „W wypadku umorzenia postępowania karnego na podstawie art. 11 § 1 KPK w sprawie toczącej się z oskarżenia publicznego brak jest podstaw do zasądzenia od oskarżonego na rzecz oskarżyciela posiłkowego poniesionych przez niego wydatków z tytułu ustanowienia pełnomocnika, co jednak nie wyłącza możliwości ich zasądzenia „w uzasadnionych wypadkach” od Skarbu Państwa (analogia z art. 632 pkt 2 KPK in fine).” uchwała SN z dnia 13 grudnia 2000 r., I KZP 42/00, OSNKW 2001 nr 1–2, poz. 7.

⁶ K. Nowicki, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, (red.) J. Skorupka, Warszawa 2015, s. 1893.

⁷ „Ustalenie solidarnego charakteru ponoszenia kosztów procesu nie ma żadnego umocowania w przepisach działu XIV kodeksu postępowania karnego. Przepisy o kosztach nie przewidują

(skazanych), zgodnie z przepisem art. 633 k.p.k. uzależniona jest od zastosowania zasady słusności, w szczególności od wysokości kosztów związanych ze sprawą każdego z nich. Należy przez to rozumieć przede wszystkim stopień przyczynienia się poszczególnych oskarżonych do powstałych kosztów, w tym zarówno przez ich osobiste działania, jak i charakter popełnionego czynu. W przykładowej sprawie dwóch osób oskarżonych o kradzież, gdzie jedna z nich była sprawcą, który zgłosił szereg wniosków dowodowych prowadzących donikąd, ale zajmujących kilka dodatkowych terminów rozprawy, a drugi działał jako pomocnik, do czego od razu się przyznał i wniósł o konsensualne zakończenie postępowania, podział kosztów do zwrotu poniesionych przez oskarżyciela posiłkowego powinien wynosić co najmniej, jak się wydaje, 3 do 1. Nie jest możliwe zwykle podzielenie kosztów pomiędzy skazanych w częściach równych⁸.

Zgodnie z art. 632a § 1 k.p.k. sąd może obciążyć w całości lub części oskarżonego kosztami procesu, a przez to zasądzić od niego zwrot kosztów pokrzywdzonego (oskarżyciela posiłkowego) na jego rzecz. Przepis wprowadza, chociaż nie wyraża tego *expressis verbis*, zasadę słusności co do reguły ponoszenia kosztów. Możliwość taka istnieje tylko w „wyjątkowych wypadkach”, chociaż ustawodawca ich nie precyzuje. Jednocześnie trzeba wyłączyć spod działania tego przepisu wypadki opisane w art. 632a § 2 k.p.k. (skierowanie oskarżenia na siebie, „zawinione” przedawnienie, umorzenie absorpcyjne) ponieważ należy traktować ten przepis jako szczególny w stosunku do § 1.

Doktryna i orzecznictwo nie wskazują na przykłady zastosowania tego przepisu w stosunku do oskarżonego jako zobowiązanego. Można jednak pokusić się o przedstawienie akademickich, siłą rzeczy, przykładów możliwych zastosowań:

a) sąd umorzył postępowanie ze względu na powagę rzeczy osądzonej, jednakże pokrzywdzony nie miał możliwości udziału we wcześniejszym postępowaniu (np. nie został zawiadomiony o nim), a sam oskarżony nie uprzedził organów o tej okoliczności;

---

odpowiedzialności solidarnej kilku oskarżonych. Jednolite orzecznictwo – w tym Sądu Apelacyjnego – niezmiennie wskazuje, że koszty procesu przypadające od kilku oskarżonych zasądza się od każdego z nich, mając na względzie koszty związane ze sprawą każdego i w zależności od wagi, rodzaju oraz ilości zarzutów mu przypisanych. Dlatego uzasadnienie orzeczenia o kosztach powinno w takich sytuacjach zawierać rozważania co do udziału każdego z nich w ponoszeniu kosztów.” postanowienie SA w Krakowie z dnia 13 maja 2015 r., II AKz 416/14, KZS 2015 nr 5, poz. 79; podobnie: wyrok SA w Lublinie z dnia 16 kwietnia 2002 r., II AKa 56/02, KZS 2003 nr 4, poz. 76.

⁸ Tak też: „*Stosując metodę rozliczenia kosztów według zasady słusności nie wystarczy automatycznie podzielić kwotę na części odpowiadające liczbie skazanych w sprawie, ale należy uzasadnić, zarówno dlaczego dany skazany musi ponieść konkretne koszty, jak i dlaczego w ustalonej wysokości. Sam fakt tymczasowego wyłożenia wydatku przez Skarb Państwa nie oznacza, że wydatek nie podlega żadnej kontroli co do jego zasadności lub wysokości.”* postanowienie SA w Warszawie z dnia 30 lipca 2002 r., II AKz 425/01, „Prok. i Pr”. 2003 nr 4, poz. 34, s. 17.

b) sąd umorzył postępowanie ze względu na dekryminalizację czynu w trakcie postępowania karnego; pokrzywdzony działał więc w „dobrej wierze” przystępując do postępowania, gdy czyn był jeszcze kryminalnie bezprawny;

c) sprawca nie podlega karze, ale jednocześnie dopuścił się czynu, a samo zasądzenie kosztów od niego nie będzie stanowiło dla niego istotnego uszczerbku finansowego.

Częściowe uniewinnienie oskarżonego skutkuje częściowym poniesieniem kosztów przez Skarb Państwa. Z punktu widzenia oskarżyciela posiłkowego interesująca jest sytuacja, w której oskarżonemu zarzuca się popełnienie przestępstw zarówno „krzywdzących” jak i „niekrzywdzących” – to jest naruszających dobra prawne konkretnej osoby albo tylko powszechnie. Częściowe uniewinnienie może wtedy przybrać następujące konfiguracje:

a) uniewinnienie dotyczy tylko przestępstw „niekrzywdzących” – nie ma to znaczenia dla oskarżyciela posiłkowego; w zakresie swojego interesu prawnego sprawa jest przez niego wygrana;

b) uniewinnienie dotyczy wszystkich przestępstw „krzywdzących” – rozwiązanie tej sytuacji jest również proste, oskarżyciel posiłkowy będzie mógł, co do zasady, żądać zwrotu kosztów od Skarbu państwa i jedynie niezwiązanych z ustanowieniem pełnomocnika;

c) uniewinnienie dotyczy części przestępstw „krzywdzących”.

W tym ostatnim wypadku należy rozważyć, czy częściowe uniewinnienie miało wpływ na powstanie kosztów po stronie oskarżyciela posiłkowego; innymi słowy, czy gdyby oskarżonemu w ogóle nie przedstawiono zarzutów, co do których został uniewinniony, to koszty oskarżyciela byłyby niższe. Jeżeli tak, to w tym zakresie oskarżony nie powinien być kosztami obciążony; poniesie je Skarb Państwa, oprócz kosztów pełnomocnika. Jeżeli zaś koszt byłby taki sam, to oskarżony powinien być obciążony obowiązkiem zwrotu jego całości. Na przykład w sytuacji oskarżonego o dwie kradzieże na szkodę oskarżyciela posiłkowego, gdy sprawa jest zakończona na pierwszym terminie rozprawy – niezależnie od tego, czy oskarżony zostałby skazany za oba przestępstwa, czy za jedno, sama sprawa „generowałaby” takie same koszty oskarżyciela posiłkowego, tj. koszt pełnomocnika, koszt dojazdu, utracony zarobek w związku z obecnością na rozprawie.

W tych wypadkach, w których oskarżonego sąd może obciążyć tylko częścią kosztów oskarżyciela posiłkowego, wysokość tej części określi sąd. Przepisy nie wskazują od czego ma zależeć decyzja czy koszty mają być poniesione w całości, czy też w części i w jakim stopniu. Wydaje się jednak, że głównym wyznacznikiem wysokości kosztów zwracanych będzie „stopień przyczynienia” się oskarżonego do powstania okoliczności, która w ogóle pozwala chociażby właśnie na częściowe zasądzenie kosztów. Na przykład we wcześniej przywoływanej hipotetycznej sytuacji, w której sąd umorzył postępowanie ze

względem na powagę rzeczy osądzonej, a oskarżony wiedząc o tej okoliczności milczał, winien być obciążony kosztami w części, w której mógł swoim zachowaniem w ogóle doprowadzić do ich niepowstania. Jeżeli zaś w takim wypadku oskarżony wprowadził w błąd organ co do stanu rzeczy osądzonej, ponieważ wiedział, że „nową” sprawę może tylko wygrać i dzięki temu chciał uzyskać zwrot swoich kosztów, które mnożył w każdy możliwy sposób – to zasadne jest w takiej sytuacji zasądzenie od niego pełnych kosztów pokrzywdzonego właśnie przez klauzulę słuszności.

Podobnie sprawa ma się w wypadku skierowania na siebie podejrzania popełnienia przestępstwa lub przyczynienia oskarżonego do przedawnienia. Im silniej powstanie kosztów jest zależne od zachowania oskarżonego, tym bardziej sąd winien przychylić się do zasądzenia zwrotu na rzecz oskarżyciela posiłkowego w całości. W wypadku umorzenia absorpcyjnego możliwość tylko częściowego zasądzenia zwrotu otwierałaby się, gdyby oskarżony od razu wnioskował o takie zakończenie postępowania (przy istnieniu obiektywnej możliwości wydania takiego postanowienia), a odsunięcie w czasie takiej decyzji procesowej wynikało tylko z zachowania organu.

V. Koszty w postępowaniu sądowym zainicjowanym przez pokrzywdzonego

Sytuacja pokrzywdzonego i kosztów przez niego poniesionych lub w ogóle wygenerowanych zmienia się w wypadku, gdy pokrzywdzony staje się inicjatorem postępowania sądowego zasadniczego. Dotyczy to wypadków, gdy pokrzywdzony jest oskarżycielem subsydiarnym (posiłkowym subsydiarnym) albo oskarżycielem prywatnym.

W tak zainicjowanym postępowaniu za oskarżyciela uznaje się tylko pokrzywdzonego. Jeżeli prokurator (oskarżyciel publiczny) przyłączy się do postępowania prywatnoskargowego po stronie oskarżyciela prywatnego, to postępowanie staje się prowadzonym z urzędu (art. 60 § 2 k.p.k.). W efekcie koszty na koniec takiego postępowania zostaną zwrócone na zasadach określonych dla postępowań wszczynanych z inicjatywy oskarżyciela publicznego. Tak samo sprawa ma się w wypadku oskarżenia subsydiarnego, jeżeli oskarżyciel publiczny wstąpi do sprawy w takim charakterze (art. 55 § 4 k.p.k.) – chociaż to rozwiązanie jest stosunkowo nowe⁹. W zakresie kosz-

⁹ Przepis art. 55 § 4 k.p.k. uległ zmianie na mocy ustawy nowelizującej k.p.k. z dnia 11 marca 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 437) wchodzącej w życie 15 kwietnia 2016 r. Wcześniejsze brzmienie przepisu: „W sprawie wszczętej na podstawie aktu oskarżenia wniesionego przez oskarżyciela posiłkowego może brać udział również prokurator.” nie zmieniało statusu oskarżyciela subsydiarnego w wypadku wstąpienia prokuratora do sprawy; ten ostatni stawał się „rzecznikiem interesu publicznego”. W związku ze zmianą aktualność straciła następująca teza: „W przypadku skorzystania

tów możemy mówić o dwóch dodatkowych kategoriach, patrząc przez pryzmat pokrzywdzonego, które nie występowały w postępowaniach publicznoskargowych; tj. zryczałtowanych kosztów sądowych oraz dodatkowych kosztów sądowych ponad ten ryczałt.

Wszczęcie postępowania prywatnoskargowego jak i subsydiarnego jest uzależnione od uiszczenia przez oskarżyciela kosztów zryczałtowanych, w wysokości 300 zł¹⁰ (art. 621 § 1 k.p.k. i art. 640 § 1 k.p.k.) – ale oskarżyciel może zostać zwolniony z tej opłaty (art. 623 k.p.k.). W wypadku wygrania procesu (czyli co do zasady skazania oskarżonego) przez oskarżyciela, koszt zryczałtowany jest zwracany przez Skarb Państwa, a oskarżony nie jest nim obciążany¹¹. W wypadku przegranej (uniewinnienia i co do zasady umorzenia postępowania) zwrot kosztów sądowych na rzecz Skarbu Państwa od oskarżyciela prywatnego może być pełen, a od oskarżyciela subsydiarnego jest jednoznacznie ograniczony do kwoty zryczałtowanych kosztów, tj. 300 zł (art. 640 § 2 k.p.k.). Jeżeli więc oskarżyciel subsydiarny uścił te kwotę wraz ze złożeniem aktu oskarżenia, nie zostanie obciążony dodatkowymi kosztami sądowymi ponoszonymi przez Skarb Państwa. To rozwiązanie jest jednak stosunkowo nowe, ponieważ obowiązujące od 5 sierpnia 2016 r. Wcześniejsze unormowanie odpowiadało temu, jakie pozostało przy oskarżeniu prywatnym – oskarżyciel mógł zostać zobowiązany do zwrotu całości powstałych kosztów¹². Wydaje się, że takie rozróżnienie nie ma uzasadnienia i należałoby albo przyjąć regułę ograniczania zwrotu kosztów we wszystkich wypadkach, gdy pokrzywdzony jest inicjatorem zasadniczego postępowania sądo-

---

przez prokuratora z uprawnienia, jakie daje mu przepis art. 55 § 4 KPK, nie występuje on w charakterze oskarżyciela publicznego, lecz w roli rzecznika praworządności (interesu publicznego czy społecznego), co powoduje, że sprawa nie nabiera charakteru publicznoskargowego, o którym mowa w art. 632 pkt 2 KPK.” wyrok SN z dnia 11 marca 2015 r., III KK 40/15, KZS 2015 nr 6, poz. 58.

¹⁰ Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 maja 2003 r. w sprawie wysokości zryczałtowanej równowartości wydatków w sprawach z oskarżenia prywatnego (Dz.U. Nr 104, poz. 980).

¹¹ Tak też: „*Jest bezsporne, że w sytuacji gdy sąd odwoławczy, uwzględniając apelację oskarżonej, zmienił zaskarżony wyrok i umorzył postępowanie karne na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 KPK, to winien stosownie do treści art. 634 KPK rozstrzygnięcie o kosztach procesu oprzeć na normie art. 628 pkt 1 KPK w zw. z art. 629 KPK, a więc zasądzić od oskarżonej na rzecz oskarżycielki prywatnej poniesione przez nią koszty procesu, na które składają się w istocie uzasadnione jej wydatki (art. 616 § 1 pkt 1 KPK). Do wydatków tych nie może być bowiem wliczona zryczałtowana równowartość wydatków postępowania określona w art. 621 § 1 KPK, albowiem w przypadku umorzenia postępowania w oparciu o przepis art. 17 § 1 pkt 3 KPK podlega ona zwrotowi oskarżycielowi prywatnemu stosownie do treści art. 622 KPK.” wyrok SN z dnia 14 marca 2013 r., IV KK 1/13, KZS 2013 nr 6, poz. 73.*

¹² Tak też: „*W razie uniewinnienia oskarżonego oskarżyciel subsydiarny ponosi koszty procesu, a sąd może jedynie zwolnić go od nich, jeżeli istnieją podstawy do uznania, że ich poniesienie byłoby dla niego zbyt uciążliwe ze względu na sytuację rodzinną, majątkową i wysokość dochodów, albo gdy przemawiają za tym względy słuszności (art. 624 KPK).” postanowienie SN z dnia 14 czerwca 2016 r., WZ 6/16, Legalis 1469240. Teza straciła na aktualności w związku ze zmianą przepisu art. 640 k.p.k.*

wego, albo zrezygnować z takiej reguły i pozostać przy wcześniejszym rozwiązaniu.

Zasady zwrotu kosztów dla lub od oskarżyciela prywatnego albo subsydiarnego przedstawiają się następująco¹³:

a) od Skarbu Państwa na rzecz oskarżyciela co do kosztów zryczałtowanych:

– w postępowaniu prywatnoskargowym – w razie pojednania się stron przed wszczęciem przewodu sądowego, warunkowego umorzenia postępowania, umorzenia postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy lub znikomej społecznej szkodliwości czynu albo z powodu stwierdzenia w zarzucanym czynie znamion przestępstwa ściganego z urzędu, zmiany trybu ścigania z powodu przyłączenia się prokuratora do postępowania wszczętego przez oskarżyciela prywatnego i zakończenia tego postępowania w trybie publicznoskargowym (art. 622 k.p.k.),

– w postępowaniu z oskarżenia subsydiarnego – w razie warunkowego umorzenia postępowania, umorzenia postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy lub znikomej społecznej szkodliwości czynu (art. 622 k.p.k. w zw. z art. 640 § 1 k.p.k.);

b) od Skarbu Państwa w całości lub części na rzecz oskarżyciela, jeżeli sprawę umorzono, ale przemawiają za tym szczególne okoliczności¹⁴ (art. 632a § 1 k.p.k.);

c) od oskarżonego na rzecz oskarżyciela, w wypadku skazania (art. 628 pkt 1 k.p.k. i art. 640 § 1 k.p.k.), warunkowego umorzenia postępowania (art. 629 k.p.k. i art. 640 § 1 k.p.k.), umorzenia postępowania prywatnoskargowego ze względu na znikomą społeczną szkodliwość czynu¹⁵ (art. 629 k.p.k.);

d) od oskarżonego w całości lub części na rzecz oskarżyciela, jeżeli sprawę umorzono, ale przemawiają za tym szczególne okoliczności (art. 632a § 1 k.p.k.), został uniewinniony lub sprawę umorzono, ale oskarżony skierował przeciwko sobie podejrzenie popełnienia czynu zabronionego (art. 632a § 2 pkt 1 k.p.k.), sprawę umorzono ze względu na przedawnienie karalności czy-

¹³ W zakresie oskarżyciela prywatnego porównaj: J. Misztal-Konecka, J. Konecki, *Rozstrzygnięcie o kosztach procesu w sprawach z oskarżenia prywatnego*, „PS” 2007 nr 9, s. 92–95.

¹⁴ Przykład takiej sytuacji w wypadku sprawy prywatnoskargowej wskazuje K. Eichstaedt: prowadzenie postępowania sądowego i generowanie jego kosztów wynikało z błędu sądu, który nie dostrzegł zaistniałej negatywnej przesłanki procesowej; K. Eichstaedt, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, (red.) D. Świecki, Tom II, Warszawa 2015, s. 1235.

¹⁵ W tym zakresie zachowuje aktualność bogate orzecznictwo: wyrok SN z dnia 29 stycznia 2002 r., II KKN 412/99, *Legalis* 66065; wyrok SN z dnia 18 czerwca 2002 r., III KKN 417/99, *Legalis* 336460; wyrok SN z dnia 4 października 2002 r., V KKN 199/01, *Legalis* 357311; wyrok SN z dnia 3 lutego 2003 r., IV KK 378/02, *KZS* 2003 nr 8, poz. 47; wyrok SN z dnia 28 sierpnia 2003 r., III KK 45/03, *OSNwSK* 2003 nr 1, poz. 1857; wyrok SN z dnia 10 grudnia 2008 r., II KK 130/08, *Legalis* 128643; wyrok SN z dnia 9 grudnia 2010, IV KK 256/10, *OSNwSK* 2010 nr 1, poz. 2487.

nu, do czego przyczyniło się ukrywanie oskarżonego (art. 632a § 2 pkt 2 k.p.k.), w wypadku umorzenia absorpcyjnego (art. 632a § 2 pkt 3 k.p.k.);

e) od oskarżonego tylko w części na rzecz oskarżyciela¹⁶, jeżeli w sprawach z oskarżenia prywatnego odstąpiono od wymierzenia kary z powodu wzajemności krzywd lub wyzywającego zachowania się oskarżyciela prywatnego (art. 631 k.p.k.), doszło do częściowego uniewinnienia (art. 631 k.p.k.);

f) od oskarżyciela na rzecz Skarbu Państwa w wypadku uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia sprawy (art. 632 pkt 1 k.p.k. i art. 640 § 1 k.p.k.);

g) od oskarżyciela na rzecz oskarżonego w wypadku uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia sprawy (art. 632 pkt 1 k.p.k. i art. 640 § 1 k.p.k.);

h) koszty znoszą się w wypadku pojednania w sprawie prywatnoskargowej, o ile strony nie postanowiły w ugodzie inaczej (art. 632 pkt 1 k.p.k.).

VI. Szczególne reguły zwrotu kosztów

Oprócz przedstawionych powyżej reguł zwrotu kosztów, należy przedstawić cztery dodatkowe zagadnienia, które można nazwać szczególnymi. Mogą one mieć zastosowanie na różnych etapach procesu, niektóre we wszystkich. Dotyczą one kosztów zawinionych, kosztów mediacji, zwolnienia od ponoszenia i zwrotu kosztów, cofnięcia wniosku o ściganie przestępstwa.

Pokrzywdzony może zostać obciążony kosztami czynności procesowej, jeżeli powstały one wskutek jego nieusprawiedliwionego niestawiennictwa lub bezpodstawnego odmówienia zeznań (art. 289 § 1 k.p.k.). Jako przykład można podać niestawiennictwo pokrzywdzonego na czynności konfrontacji, gdy osoba konfrontowana jest pozbawiona wolności i musi być na miejsce czynności dowieziona przez Służbę Więzienną; pokrzywdzony, o ile nie usprawiedliwi swojej nieobecności, może być obciążony kosztami takiego przewozu.

W zakresie mediacji koszty ponosi zawsze Skarb Państwa, niezależnie od tego, jaki był wynik tego postępowania (art. 619 § 2 k.p.k.). Nie ma możliwości obciążenia kosztami tego postępowania stron. Należy jednak pamiętać, iż koszt strony związany z samym postępowaniem mediacyjnym (koszt pełnomocnika, koszt dojazdu na spotkanie etc.) nie jest kosztem sądowym w rozumieniu art. 616 § 2 k.p.k. Zgodnie z art. 618 § pkt 8 k.p.k. koszt postępowania mediacyjnego jest wydatkiem Skarbu Państwa, o którym mowa w art. 616 § 2 pkt 2 k.p.k. – i nie obejmuje kosztów, opisanych poza tym punktem. Wydatkami tymi objęte będą więc np. wynagrodzenie mediatora, koszty jego dojazdu etc.

---

¹⁶ Fakultatywność takiego rozwiązania odnosi się do samej wysokości zwrotu, a nie reguły; tak też: S. Steinborn [w:] *Kodeks postępowania karnego...*, op. cit., s. 1534.

Organ decydujący o zwrocie może zwolnić pokrzywdzonego z ponoszenia ich w części lub w całości, w dwóch wypadkach (art. 624 § 1 k.p.k.), jeżeli istnieją podstawy do uznania, że uiszczenie ich byłoby dla nich zbyt uciążliwe ze względu na sytuację rodzinną, majątkową i wysokość dochodów lub gdy przemawiają za tym względy słuszności. Zwolnienie może dotyczyć tylko kosztów, które przypadają na rzecz Skarbu Państwa, sąd nigdy więc nie będzie mógł zwolnić np. oskarżyciela prywatnego od zwrotu oskarżonemu kosztów ustanowienia obrońcy. Reguła ta działa również w drugą stronę – oskarżony zwolniony z obowiązku zwrotu kosztów nie będzie mógł być zwolniony w zakresie kosztów należnych pokrzywdzonemu; chyba że zostaną one przeniesione na Skarb Państwa.

Ostatni szczególnie wypadek związany jest bezpośrednio z pokrzywdzonym i dotyczy cofnięcia wniosku o ściganie (art. 637 § 2 k.p.k.). Cofnięcie staje się przeszkodą formalną prowadzenia postępowania i zmusza organ do jego umorzenia. W tym wypadku organ może obciążyć pokrzywdzonego całością lub częścią kosztów procesu¹⁷ – w tym kosztami poniesionymi przez podejrzanego lub oskarżonego w związku z obroną. Ponieważ cofnięcie wniosku jest możliwe najpóźniej do rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej (art. 12 § 3 k.p.k.), to dotyczyć może siłą rzeczy kosztów powstałych w postępowaniu przygotowawczym. To, czy pokrzywdzony winien być w ogóle obciążany kosztami procesu zależy od:

a) powodów cofnięcia wniosku – inaczej winien być traktowany przypadek, w którym cofnięcie wniosku związane jest z naprawieniem szkody przez sprawcę przestępstwa, inaczej jeżeli wynika li tylko z labilności emocjonalnej pokrzywdzonego, o ile oczywiście ten stan nie został spowodowany przestępstwem;

b) kosztów powstałych na skutek zachowania pokrzywdzonego – dotyczy to kosztów powstałych np. ze względu na niestawiennictwo pokrzywdzonego na czynności z jego koniecznym udziałem; nie będzie to dotyczyło natomiast kosztów czynności przeprowadzonych na wniosek pokrzywdzonego, skoro muszą być one zaaprobowane jako możliwe i przydatne dla sprawy przez organ – czyli takie, które organ powinien przeprowadzić z urzędu;

c) zasad słuszności i możliwości finansowych pokrzywdzonego – jest to przeniesienie reguł zwalniania z obowiązku zwrotu opisanych w art. 624 § 1 k.p.k. z uwzględnieniem jednej różnicy – wspomniany przepis odnosi się tylko do zwolnienia z wydatków sądowych, zaś przepis art. 637 § 2 k.p.k. odnosi się do wszystkich kosztów procesu.

¹⁷ Jak wskazuje A. Ważny: „Słusznie wskazuje się w literaturze, że ustawodawca omyłkowo w § 2 zawarł sformułowanie „koszty postępowania”, powtarzając je za rozwiązaniem z art. 551 § 3 KPK z 1969 r., podczas gdy w pozostałych przepisach KPK używa określeń „koszty procesu” i „koszty sądowe”, a zatem chodzi tu zapewne o koszty procesu.”; A. Ważny, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, (red.) A. Sakowicz, Warszawa 2016, s. 1639.

VII. Koszt ustanowienia pełnomocnika

Problemem, który nie dotyczy bezpośrednio zwrotu kosztów, ale ich wysokości w ogóle, jest koszt ustanowionego przez pokrzywdzonego (oskarżyciela) pełnomocnika. Jeżeli bowiem koszt ten ma być zwrócony udzielającemu pełnomocnictwa, to sam koszt jest modelowany przez strony umowy o świadczenie usług adwokackich lub radcowskich, a osoba zwracająca nie ma żadnego wpływu na jego wysokość. Koszt ten zgodnie z art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. aby był uznany za „koszt procesu” – musi być uzasadniony. A contrario – koszt ustanowienia pełnomocnika nieuzasadniony w ogóle nie będzie kosztem procesu i nie będzie podlegał zwrotowi, czy też pisząc trafniej, koszt ponad poziom uzasadniony. Istnieją dwie granice „absolutne” zwrotu – nie muszą być one równoznaczne poziomowi uzasadnionemu, stanowią natomiast zaporę w zwrocie. W każdej sprawie taką granicą będzie:

a) maksymalna opłata w sprawie, w której pełnomocnik został wyznaczony z urzędu¹⁸ albo sześciokrotność stawki minimalnej według rozporządzenia o opłatach za czynności, gdy pełnomocnik został ustanowiony z wyboru¹⁹,

b) koszt faktycznie poniesiony na rzecz pełnomocnika.

Jeżeli chodzi o koszt w sprawach z urzędu, to problem jest rozwiązywany w bardzo łatwy sposób – wysokość wynagrodzenia jest ustalana przez organ, który decyduje również o samym zwrocie. Natomiast pewien kłopot sprawia kwestia hipotetycznego limitu wysokości uzasadnionego wynagrodzenia pełnomocnika w sprawach, w których ten występuje z wyboru. Możliwość żądania zwrotu sześciokrotności minimalnej stawki rozporządzenia uzależniają od (w obu rozporządzeniach § 15 ust. 3):

a) niezbędnego nakładu pracy, poświęconego czasu, ilości rozpraw i posiedzeń, czynności podjętych,

b) wartości przedmiotu sprawy (co w sprawie karnej nie musi mieć znaczenia),

c) wkładu pracy pełnomocnika w przyczynienie się do wyjaśnienia okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, jak i zagadnień prawnych,

d) rodzaj i zawilość sprawy, obszerność materiału, ilość dowodów, etc.

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. poz. 1714); Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. poz. 1715).

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800) oraz Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1804).

Na tym tle powstała rozbieżność w orzecznictwie: czy w wypadku, gdy pokrzywdzony zapłaci pełnomocnikowi wynagrodzenie w kwocie wyższej niż minimalna, to czy organ zasądający zwrot ma uprawnienie do badania zasadności wysokości wynagrodzenia i jego modelowania w celu odzwierciedlenia przesłanek z rozporządzeń, czy też takiego uprawnienia nie ma. Oba poglądy znalazły swoje odzwierciedlenie w judykaturze²⁰.

Rozwiązanie tego problemu związane jest z dekodowaniem normy kosztów pełnomocnika (adwokackich lub radcowskich) w oparciu o przepisy nie tylko k.p.k., ale przede wszystkim ustawy Prawo o adwokaturze i ustawy o radcach prawnych. W obu bowiem wypadkach (art. 16 ust. 2 u.p.a i art. 22⁵ ust. 2 u.r.p.) delegacja udzielona Ministrowi Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia dotyczy: „*Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Radców Prawnych oraz Naczelnej Rady Adwokackiej, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat za czynności adwokackie/radców prawnych przed organami wymiaru sprawiedliwości, stanowiących podstawę do zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego, mając na względzie, że ustalenie opłaty wyższej niż stawka minimalna, o której mowa w ust. 3, lecz nieprzekraczającej sześciokrotności tej stawki, może być uzasadnione rodzajem i zawiłością sprawy oraz niezbędnym nakładem pracy radcy prawnego.*” Dlatego nie ma potrzeby odwoływania się do pojęcia „uzasadnionych wydatków”, a których mowa w art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k.

²⁰ Pomimo odwołania do wcześniejszego rozporządzenia, zasada przedstawiona w tezie zachowuje aktualność: „*Rozstrzygając o kosztach procesu poniesionych przez oskarżyciela posiłkowego z tytułu ustanowionego przez niego pełnomocnika, sąd nie jest upoważniony do obniżenia opłaty określonej w umowie zawartej pomiędzy adwokatem a klientem, jeżeli ustalona opłata nie przekracza czterokrotnej minimalnej stawki dla danej czynności, o której mowa w przepisach rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 1997 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. Nr 154, poz. 1013 ze zm.)*.” postanowienie SN z dnia 26 kwietnia 2001 r., WZ 20/01, KZS 2001 nr 8, poz. 28; podobnie: postanowienie SA w Katowicach z dnia 22 czerwca 2011 r., II AKz 393/11, KZS 2011 nr 9, poz. 117.

Odmiennie: „*W zależności od rodzaju i stopnia zawiłości sprawy oraz niezbędnego nakładu pracy adwokata, sąd może przyznać wyższe niż minimalne opłaty, stanowiące podstawę zasądzenia przez sądy kosztów zastępstwa prawnego. Jest to więc kwestia ocenna, która może być dokonana jedynie przez sąd pierwszej instancji.*” postanowienie SN z dnia 7 stycznia 2005 r., WZ 68/04, Legalis 96864; a także: „*Wysokość kosztów procesu zasądzanych w sprawie karnej od Skarbu Państwa lub przeciwnika procesowego na rzecz strony, której racje zostały w procesie uwzględnione, jest limitowana wysokością rzeczywiście poniesionych kosztów, przy czym zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.), jak i zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.). Ponadto ustalając wysokość żądanych kosztów, sąd bierze pod uwagę niezbędny nakład pracy obrońcy lub pełnomocnika, a także charakter sprawy i wkład pracy zastępcy prawnego w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia (§ 2 ust. 1 obu wymienionych rozporządzeń).*” postanowienie SN z dnia 23 marca 2011 r., I KZP 1/11, OSNKW 2011 nr 5, poz. 38.

Można więc powiedzieć, że posługujemy się w tym wypadku dwoma pojęciami: „wynagrodzeniem” – które jest płacone przez pokrzywdzonego pełnomocnikowi i jest uzależnione od umowy pomiędzy nimi – oraz „opłaty adwokackiej/radcowskiej” – która stanowi kwotę określoną przez organ orzekający o zwrocie, która nie może być wyższa od opłaty maksymalnej (liczonej na podstawie przepisów u.p.a. i u.r.p.) ani od faktycznego wynagrodzenia. Może natomiast być niższa od kwoty minimalnej, ponieważ istnieje możliwość żądania zwrotu kosztów faktycznie przez pokrzywdzonego poniesionych, które będą niższe od minimum z rozporządzenia. Przepisy ustaw korporacyjnych we wspomnianych przepisach uzależniają ograniczenie wysokości zwrotu ponad minimum od a) rodzaju sprawy, b) zawichości sprawy oraz c) niezbędnego nakładu pracy. To, co się znajduje w samych rozporządzeniach, można nazwać jedynie rozwinięciem myśli zawartej w przepisie ustawy. Natomiast określenie właściwej wysokości „opłaty”, odpowiadającej tym kwantyfikatorom, to już problem godny osobnego artykułu²¹.

Bibliografia

- Daniluk K., *Prawo do sądu a zwrot wydatków z tytułu ustanowienia pełnomocnika w razie umorzenia postępowania karnego z powodu śmierci oskarżonego*, [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, (red.) T. Grzegorzczak, Warszawa 2011.
- Eichstaedt K., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, (red.) D. Świecki, Tom II, Warszawa 2015.
- Kanty T., *Kilka uwag dotyczących kosztów procesu karnego i ich ponoszenia przez oskarżonego*, „Palestra” 2016 nr 9.
- Kurowski M., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, (red.) D. Świecki, Tom I, Warszawa 2015.
- Misztal-Konecka J., Konecki J., *Rozstrzygnięcie o kosztach procesu w sprawach z oskarżenia prywatnego*, „PS” 2007 nr 9.
- Nowicki K., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, (red.) J. Skorupka, Warszawa 2015.
- Steinborn S., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz* (red.) L. K. Paprzycki, Tom II, Warszawa 2013.
- Ważny A., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, (red.) A. Sakowicz, Warszawa 2016.

Orzecznictwo

- Postanowienie SA w Krakowie z dnia 13 maja 2015 r., II AKz 416/14, KZS 2015 nr 5, poz. 79.
- Postanowienie SA w Warszawie z dnia 30 lipca 2002 r., II AKz 425/01.

²¹ W zakresie tej problematyki porównaj: T. Kanty, *Kilka uwag dotyczących kosztów procesu karnego i ich ponoszenia przez oskarżonego*, „Palestra” 2016 nr 9, s. 72 i n.

Postanowienie SN z dnia 14 czerwca 2016 r., WZ 6/16, Legalis 1469240.
Uchwała SN z dnia 13 grudnia 2000 r., I KZP 42/00, OSNKKW 2001 nr 1–2, poz. 7.
Postanowienie SA w Katowicach z dnia 22 czerwca 2011 r., II AKz 393/11, KZS 2011 nr 9, poz. 117.
Postanowienie SN z dnia 23 marca 2011 r., I KZP 1/11, OSNKKW 2011 nr 5, poz. 38.
Wyrok SA w Lublinie z dnia 16 kwietnia 2002 r., II AKa 56/02, KZS 2003 nr 4, poz. 76.
Postanowienie SN z dnia 26 kwietnia 2001 r., WZ 20/01, KZS 2001 nr 8, poz. 28.
Wyrok SN z dnia 11 marca 2015 r., III KK 40/15, KZS 2015 nr 6, poz. 58.
Wyrok SN z dnia 29 stycznia 2002 r., II KKN 412/99, Legalis 66065.
Wyrok SN z dnia 14 marca 2013 r., IV KK 1/13, KZS 2013 nr 6, poz. 73.
Wyrok SN z dnia 18 czerwca 2002 r., III KKN 417/99, Legalis 336460.
Wyrok SN z dnia 4 października 2002 r., V KKN 199/01, Legalis 357311.
Wyrok SN z dnia 28 sierpnia 2003 r., III KK 45/03, OSNwSK 2003 nr 1, poz. 1857.
Wyrok SN z dnia 10 grudnia 2008 r., II KK 130/08, Legalis 128643.
Wyrok SN z dnia 3 lutego 2003 r., IV KK 378/02, KZS 2003 nr 8, poz. 47.
Wyrok SN z dnia 9 grudnia 2010, IV KK 256/10, OSNwSK 2010 nr 1, poz. 2487.

Summary

The rules of bearing the trial costs by and awarding trial costs to the aggrieved party in preparatory proceedings and first instance proceedings

Key words: aggrieved party, costs of court proceedings, awarding trial costs

The article is an attempt to systematize the rules of awarding the trial costs to the aggrieved party and bearing such costs by the party. The costs related to the preparatory and first-instance proceedings are discussed in detail. The author makes a distinction according to whether the court proceedings were initiated by the aggrieved party or by the prosecutor's office. The article also deals with the costs of the victim's legal representative.